

Pärnu kohalik agenda 21

Suur tänu kõigile, kes aitasid kaasa Pärnu Agenda 21 koostamisele:

Pärnu Maavalitsus
Pärnumaa Keskkonnateenistus
Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž
Pärnu Noorte Loodusmaja
MTÜ Pärnu Kollisti Selts
OÜ Paikuse Jäätmeäitluskeskus
Eesti Looduskaitse Seltsi Pärnu osakond
AS Pärnu Vesi
AS Ragn Sells
AS Pärnu Soojus
AS Mets&Puu
AS Viisnurk
AS ENTEC
Eesti Linnade Liit
Tartu Linnavalitsus
AS Lahti Teadus- ja Ettevõtluspark
Lahti Linnavalitsus
Salpaus Täiendõppekeskus/Päijänne Instituut
Helsingi Tehnikaülikooli Lahti Keskus
Lahti Kommertskoda

Eriline tänu Katrin Rahule, kes kõik head mõtted inimestelt välja meelitas ja suurepärasesse vormi valas.

Pärnu Linnavolikogu ja Linnavalitsus

Sisukord

EESSÕNA	5
Maailm ja Agenda 21	6
<i>Säästva arengu idee algus</i>	6
<i>Kohaliku Agenda koht ning tähtsus teiste arengukavade kõrval</i>	7
<i>Pärnu Agenda 21 – tervisliku linna säästva arengu põhimõtete kujunemine</i>	7
SÄÄSTVA ARENGU PÕHIMÕTTED	9
PÄRNU AGENDA 21 ÜLDEESMÄRGID	9
SOTSIAALKESKKOND	10
<i>Olukord</i>	10
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	12
ELUKESKKOND	15
VEERESSURSI KASUTAMINE JA KVALITEET. PÄRNU JÕGI JA LAHT.	15
<i>Olukord</i>	15
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	16
ÕHUREOSTUS, MÜRA JA TOLM – PROBLEEMIDE LAHENDAMINE TRANSPORDIKORRALDUSE MUUTMISEGA?	17
<i>Olukord</i>	17
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	18
JÄÄTMEMAJANDUS – TARBIMISÜHISKONNA MURELAPS	19
<i>Olukord</i>	20
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	21
SOOJAMAJANDUS JA ENERGIAKASUTUS. ELAMUEHITUS TEEL ENERGIA KOKKUHOIU POOLE	22
<i>Olukord</i>	22
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	23
ROHESTRUKTUURIDE OLULISUS	23
<i>Olukord</i>	23
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	25
MAJANDUSKESKKOND	26
<i>Konkurentsivõimeline majandus läbi säästva arengu põhimõtete rakendamise</i>	26
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	27
KESKKONNAHARIDUSE EDENDAMINE JA AVALIKKUSE KAASAMINE	28
<i>Hariduse võtmeroll säästva ühiskonna saavutamisel</i>	28
<i>Eesmärgid ja tegevused</i>	29

Eessõna

Me kõik vastutame maailma tuleviku eest. Tegelikult on see väga lihtne ja väga raske samaaegselt. Meil on ainult üks planeet ja see kuulub meile kõigile. See on nii pärandus meie esivanematelt kui ka laen meie lastelt. Maailma rikkus seisneb kolmes ressursis: inimkapitalis, looduskapitalis ning toodetud kapitalis. Neid ressursse efektiivselt rakendades on võimalik luua lisaväärtust ning tagada majanduse areng. Samas ei saa neid ressursse lõpmatuseni ammendada. Tagamaks arengupotentsiaal ka tulevikus, tuleb neid ressursse taastoota.

Säästva arengu põhimõtete tunnustamisele pani aluse 1992. aastal Rio de Janeiro's toimunud ÜRO Keskkonna- ja Arengukonverents, kus võeti 177 riigi poolt vastu ülemaailmne säästva arengu deklaratsioon Agenda 21. See pani aluse säästva arengu kontseptsiooniliste programmide ja tegevuskavade (Kohalik Agenda 21) koostamisele tuhandetes keskkonnateadlikes omavalitsustes maailma kõige erinevates piirkondades ja erineva arengutasemega riikides. Kohalikud omavalitsused kannavad vastutust piirkonna arengu või taandarengu eest, tuleviku elamis- ja arenguvõimaluste säilimise eest, loodusvarade kokkuhoidliku kasutamise ning loodus-, ajaloo- ja kultuuriväärtuste tulevastele põlvkondadele säilitamise eest. Neil on võimalus luua ja ülal hoida parimat hariduse andmise ja ümberõppe süsteemi, arendada kohalike inimeste loovust ja algatusvõimet. Agenda 21, ja selle elluviimiseks kavandatud, on kohalike omavalitsuste suur edu, aga ka suur väljakutse kõige laiemas rahvusvahelises kontekstis.

Pärnu Agenda 21 protsess sai alguse juba 1998. aastal, mil koostöös Rootsi Maa Sõprade ja Eesti Rohelise Liikumise Pärnu grupiga käivitati projekt „Pärnu Agenda 21“. Pärnu Linnavalitsuse ametnike eestvedamisel jõuti Vana-Pärnu linnaosas, kus keskkonnaprobleemid näisid olevat kõige suuremad, oma linnaosa Agenda 21 koostamiseni. See oli Vana-Pärnu elanike eneseteadvuse tugevdamiseks ning elutingimuste parandamiseks ülioluline samm. 2001. aastal algatas Pärnu Linnavalitsus Kohaliku Agenda 21 dokumendi koostamise protsessi, mis tänaseks on jõudnud lõpule ning mille ilmekaks näiteks on käesolev trükis.

Hea lugeja, hoiad käes lühendatud versiooni kohalikust säästva arengu kavast PÄRNU AGENDA 21, mille kiitis 2004. aasta kevadel heaks Pärnu Linnavolikogu. Trükise eesmärk on välja tuua Pärnu säästva arengu peamised eesmärgid ning innustada selleteemaliste diskussioonide laiemat jätkumist ja toetada konkreetseid tegevusi. Pärnu Agenda 21 toob välja Pärnu linna tugevad ambitsioonid, mille konkreetset täitmist kajastab linna arengukava.

Pärnu linn on võtnud selge suuna säästva arengu põhimõtete rakendamisel linna juhtimises ja planeerimises, ettevõtete tegutsemises ning linnakodanike iga-päeaelus. See nõuab järjepidevust ja sihikindlat erinevate osapoolte koos tegutsemist ning tulemus ei pruugi olla kohe käega katsutav, vaid avaldab oma mõju pikemas perspektiivis. Kõigile praegustele ning tulevastele põlvkondadele ning Pärnu külalistele meeldiva keskkonna tagamise nimel tasub oma harjumuste ning hoiakute üle veidi mõtiskelda. Käesoleva dokumendi valmimine ei ole veel Agenda 21 tegevuse lõpp, vaid alles algusetapp, mil dokumendis sisalduvate põhimõtete ning soovituslike juhiste kaudu reaalset säästvat elukorraldust alustada.

Lugupidamisega
Riina Mürsepp
Pärnu Agenda 21 komisjoni esimees

Pärnu Agenda 21

Pärnu linna Agenda 21 on kokkulepetel põhinev säästvat arengut toetav tegevusplaan. Agenda koostamise eesmärgiks on jätkusuutliku ühiskonna tagamine, kus majanduslik edu ning sotsiaalne turvalisus saavutatakse elukeskkonda kahjustamata.

Pärnu linna Agenda 21 sisaldab endas lühiülevaate säästva arengu ideest, rahvusvahelistest kokkulepetest ning kohaliku Agenda 21 algusest Pärnus. Teisalt käsitleb dokument ka üldtunnustatud säästva arengu põhimõtteid, millele tuginedes tuuakse välja Pärnu Agenda 21 üldeesmärgid.

Tulenevalt põhieesmärkidest analüüsitakse sotsiaalkeskonna, füüsilise keskkonna (veeressursi kasutamine ja kvaliteet; õhureostus, müra ja tolm; jäätmemajandus; soojamajandus ja energiakasutus; rohestruktuuride olulisus) ja majanduskeskkonna hetkeolukorda. Fikseeritakse peamised eesmärgid ja võimalikud tegevused nende eesmärkide saavutamiseks. Eraldi käsitletakse indikaatoreid, millega, oleks võimalik eesmärkide saavutustaset mõõta. Käsitlemist leiab säästva arengu seisukohast oluline aspekt – keskkonnahariduse edendamine ja avalikkuse kaasamine.

Maailm ja Agenda 21

Säästva arengu idee algus

Tõuke säästvaks arenguks andis **Rooma klubi 1972. aasta hoiatuslik aruanne**, milles märgiti, et seniste väärtushinnangute ning tarbimisharjumuste jätkamisel lõpevad õige pea loodusressursid ning seejärel ka inimese eksisteerimine Maal. Samal aastal **Stockholmis** toimunud **ÜRO Inimkeskkonna konverentsil** kohtusid erinevate riikide esindajad, et samuti arutada ülemaailmseid keskkonnaprobleeme, tervisliku ja täisväärtusliku elu tagamiseks vajalike looduse ning inimkonna vaheliste tasakaalustatud suhete parandamist. Tõdeti, et endistviisi elades ja tarbides edasi minna ei saa.

Säästva arengu kava koostamisele pani aluse **1992. aastal Rio de Janeiro's** toimunud **ÜRO Keskkonna- ja Arengukonverents**, kus võeti 177 riigi poolt vastu **ülemaailmne säästva arengu deklaratsioon Agenda 21**. Selle sammuga tunnustati laiapõhjaliselt säästva arengu põhimõtteid ning anti lubadus läbi iga üksiku riigi säästliku tegevuse anda panus ülemaailmsete keskkonnaprobleemide lahendamiseks. Deklaratsiooni ratifitseeris ka Eesti riik.

Maailma loodusvarad peaksid olema kõigi käsutuses, kuid see pole nii. Umbes 20% maailma elanikkonnast kasutab üle 85% loodusvaradest.

Rio kokkuleppe täitmist alustati Eestis 1995. aastal, mil võeti Riigikogu poolt vastu **Säästva arengu seadus**. 1997. aastal valmis säästva arengu põhimõtetele toetuv **Eesti keskkonnanstrateegia** ning 1998. aastal järgnes selle strateegia elluviimiseks ka **Riiklik keskkonnanategevuskava**.

1997. aastal käivitati Keskkonnaministeeriumi ja Majandusministeeriumi taotlusel projekt „**Eesti 21 – Võimaluste loomine 21. sajandi tegevuskava elluviimiseks Eestis**“. Selle projekti töö tulemusena on valminud laia ekspertide ringkonna poolt koostatud säästva arengu andmebaas ning artiklite kogumik „**Eesti 21. sajandil. Arengustrateegiad. Visioonid. Valikud**.“ 2000. aastal algatati Vabariigi Valitsuse otsusel Eesti säästva arengu riikliku strateegia – „**Säästev Eesti 21**“ – koostamine. Tänapäevaks on töö jõudnud lõppfaasi.

Säästva arengu prioriteetsus on sätestatud ka mitmetes Euroopa Liidu lepingutes ning tegevuskavades – nt **Maastrichti ja Amsterdami lepingud, Euroopa Liidu V keskkonnanategevuskava** – mis muudavad säästva arengu printsiipide arvestamise ning rakendamise erinevate eluvaldkondade strateegiates ja arengukavades kohustuslikuks.

Kohaliku Agenda 21 tähtsus ning koht teiste arengukavade kõrval

Vahetu igapäevaelu mõjutamine toimub kohaliku omavalitsuse tasandil, kus ollakse kõige paremini kursis elanike tegelike reaalsete probleemide ning vajadustega. Seetõttu on ka 1992. aasta **ülemaailmse Agenda 28. peatükis** seatud kohalikele omavalitsustele rahvusvaheline volitus **arendada kohaliku kogukonna säästva arengu kontseptsiooni ning tegevust**. Läbi avatud diskussiooni tekkinud kohaliku tasandi säästva arengu plaan saab olla parimaks vahendiks kogu maailma säästvamaks muutmise teel.

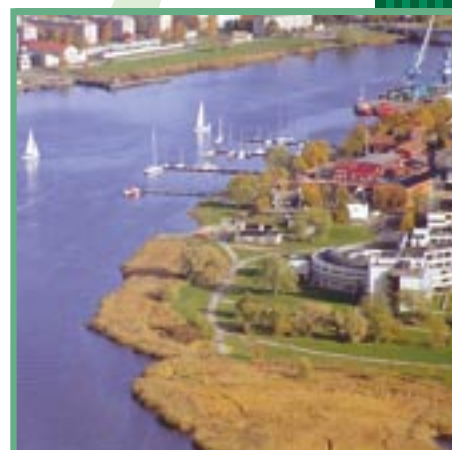
Kohalik Agenda 21

- on **erinevate osapoolte** (avalik, era- ja kolmas sektor, kõik kohalikust arengust huvitatud elanikud) koostatud **pikaajaline (10-30 aastat) tulevikku vaatav plaan**
- **kirjeldab** omavalitsuse olukorda säästva arengu teel
- seab paika **põhimõtted**, kuidas tuleviku planeerimisel edasi minna
- esitab **tegevussuunad ja soovitused**, mida vastavalt kohalikule omapärale säästliku elukorralduse saavutamiseks ette võtta

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse kohaselt koostatav **arengukava** ning ka **kõik sektorarengukavad saavad Agenda 21-lt suunised**, mida on soovituslik järgida, kuna on ju Agenda 21 näol tegu erinevate huvigruppide poolt heaks kiidetud põhimõtete ning strateegiliselt tähtsate tegevustega.

Pärnu Agenda 21 – tervisliku linna säästva arengu põhimõtete kujunemine

Sooviga olla konkurentsivõimeline ja avatud välismaailmale ning hea elupaik kohalikele elanikele, on Pärnu linn alustanud säästva arengu põhimõtete rakendamist ning kava koostamist. Selgesihiline Agenda 21 protsess sai alguse juba **1998. aastal**, mil koostöös Rootsi Maa Sõprade ja Eesti Rohelise Liikumise Pärnu grupiga käivitati **projekt „Pärnu Agenda 21“**. Selle raames korraldati keskkonnakoolitusi, avalikke koosolekuid, anti välja erinevaid trükiseid.

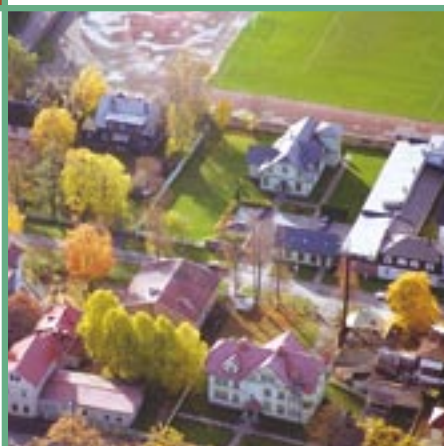

Pärnu Linnavalitsuse ametnike eestvedamisel jõuti Vana-Pärnu linnaosas, kus keskkonnaprobleemid näisid olevat kõige suuremad, oma linnaosa Agenda 21 koostamiseni. See oli Vana-Pärnu elanike eneseteadvuse tugevdamiseks ning elutingimuste parandamiseks ülioluline samm. Läbi rahvakoosolekute ja töögruppide nõupidamiste saadi kirja linnaelanike ettepanekud ning mõtted keskkonnaseisundi parandamiseks. Toimusid elanike kohtumised linnavalitsusega. Sõlmiti **Vana-Pärnu ettevõtete, MTÜ-de ning Pärnu Linnavalitsuse vaheline vabatahtlik koostööleping**, millega osapooled andsid lubaduse oma võimalustest lähtuvalt toetada Vana-Pärnu elukeskkonna arengut.

Peale kohaliku tegevuse on Pärnu linn jätkusuutliku elukeskkonna saavutamise nimel liitunud **Euroopa Säästvate Linnade ja Muude Omavalitsusüksuste Kampaaniaga** (*The European Sustainable Cities and Towns Campaign*), osaletakse **Maailma Terviseorganisatsiooni Tervislike Linnade liikumises** (*WHO Healthy Cities network*), **Läänemere Linnade Liidu** (*Union of Baltic Cities*) ning **Läänemere Kohalike Agenda 21-de Foorumi** (*Baltic Local Agenda 21 Forum*) töös. Abi ning innustust kohaliku Agenda 21 koostamiseks on saadud Pärnu partnerlinna **Lahti** säästva arengu ekspertidelt projektis "Lahti regiooni ja Pärnu kohaliku Agenda 21 võrgustiku arendamine" osalemise kaudu.

2001. aastal algatas Pärnu Linnavalitsus Agenda 21 dokumendi koostamise protsessi. Selleks moodustati 12-liikmeline Pärnu Agenda 21 komisjon, mis jälgib kogu säästva arengu kava koostamise ning rakendamise protsessi. Esimese sammuna teostati OÜ Hendrikson&Ko

poolt uuring „**Pärnu linna elukeskkonna vastavus säästva arengu põhimõtetele**“, millest selgusid linna tugevad ja nõrgad kohad säästva ja sidusa elukeskkonna saavutamise teel. Edasine töö jätkus Pärnu Linnavalitsuse arengu- ja turismiteenistuse eestvedamisel koos-töös väljastpoolt kaasatud eksperdi Katrin Rahuga. Viidi läbi intervjuusid erinevate Pärnu Linnavalitsuse ametnikega, oluliste ettevõtete ning organisatsioonide juhtidega. Töö laiapõhjalisuse saavutamiseks moodustati kolm suuremat **töögrupp** – **majanduse, looduskeskkonna ning sotsiaalvaldkonnast** – ning arutati Pärnu Agenda 21 tegevustega seonduvaid ootusi ning erinevaid probleeme, mis on siiani neis valdkondades Agenda põhimõtete rakendamist takistanud.

Töögruppide koosolekute ning intervjuude põhjal koostatud käesolev säästva arengu plaan on vaid üks **kokkuvõte ja edasiste suunitluste andja kogu linna säästva arengu jätkamise teel**. Oluline on selle kokkuvõtte jõudmine linnaelanikeni ning nende reaktsioon, vastukaja ning ettepanekute arvestamine. Tähtis on, et jätkuks **diskussioon erinevate osapoolte vahel** ning et käesolevas dokumendis seatud suunitlusi arvestataks **sektorarengukavades, igapäevaste otsuste langetamisel**.

Käesoleva Pärnu linna Agenda 21 koostamisel on lähtutud kõigist Eesti riigi tasandil koostatud säästva arengu- ning keskkonnavalitsuse kavade ja strateegiatest, lisaks on järgitud Euroopa Liidu säästva arengualaseid tegevusplaanide ning säästva Põhjala regiooni deklaratsiooni.

Säästva arengu põhimõtted

Inimene teeb eelvandi jalajäljest suuremaid jalajälgi. Tavaliste jalajälgede kõrval on aga olemas veel ühed - ökoloogilised jalajäljed. Ökoloogilise jalajälje suurus mõõtes arvestatakse survet keskkonnale, mis tekib elektri, soojuse ja vee tarbimisest, inimeste ja kauba transpordist ning jäätmete käitlemisest. See jälg on paraku jalanumbrist tublisti suurem ja kasvab aina.

Villu Reiljan, keskkonnaminister

Agenda 21 põhimõtteid võib käsitleda kui käitumisreegleid. Neis kajastub hoiak, **kuidas ning milliste normide järgi** soovitakse edasist arengut planeerida. Läbi põhimõtete sõnastamise saavad selgeks kitsaskohad, mis on olnud takistuseks tasakaalustatud majanduse, sotsiaalsfääri ning keskkonna arengu saavutamisel.

Säästva arengu põhimõtted on:

- **Mõttele globaalselt, tegutses lokaalselt!**

Kõikide tegevuste planeerimisel ning vajaduste rahuldamisel peame arvestama oma tegevuse mõju globaalsetele muutustele. Näiliselt väike tegu võib mitmekordsel sooritamisel omada kokkuvõtlikult suurt kaalu ning kaasa aidata ülemaailmse probleemi suurenemisele või vähendamisele. Samas ei tohi unustada kohalikke probleeme ning nende lahendamist, kuna elu jätkamiseks on vajalik tasakaal ka lokaalsel tasandil

- **Arvesta tulevaste põlvkondadega!**

Oma vajaduste rahuldamisel peame silmas pidama, et meil lasub moraalne kohustus ja vastutus jätta ka tulevastele põlvkondadele täisväärtuslikud elamis- ning arengutingimused

- **Tarbi vajaduste piires!**

See on eelmist põhimõtet täiendav printsiip, mis tuletab meelde, et kõikide ressursside puhul peame arvestada ressursi taastumisvõimega, st me ei tohi tarbida rohkem kui lubab ressursi taastumisvõime ning taastumatute ressursside kasutamise puhul peame tagama selle jätkumise kuni parema alternatiivi leidmiseni

- **Saastaja maksab!**

Subsidiaarsuse printsiip, mis tuletab meelde, et kogu tootmis- ning tarbimistegevus toimub millegi arvelt ning selle kahju hüvitamiseks on aumehelik kohustus tekitatud kahju korvata

- **Langeta teadmistel põhinev otsus!**

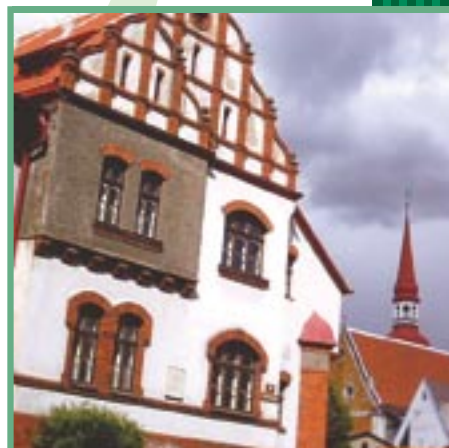
Iga planeeringu koostamise ning otsustuse langetamise puhul peame suutma põhjendada selle vajalikkust ning mõju keskkonnale

- **Kasuta parimat võimalikku tehnoloogiat!**

Tootmisprotsessis tuleb püüelda selle poole, et tehnoloogia, mida kasutatakse oleks inimesele ja loodusele võimalikult ohutu, samas majanduslikult tasuv. Selleks peab olema avatud muutustele ning pidevatele täiendustele

Pärnu Agenda 21 üldeesmärgid

- Ökoloogiline tasakaal
- Vaimselt ja füüsiliselt terve elanikkond
- Turvaline elamis-, töötamis- ja puhkamispaik
- Konkurentsivõimeline ja atraktiivne majanduskeskkond

Sotsiaalkeskond

Agenda 21 koostamise algne vajadus tekkis seoses inimese ülekohtuse käitumisega looduse suhtes. Selle mõistmisel hakati kasutusele võtma olukorda parandavaid meetmeid. Ent nagu Agenda 21 juhtmõtteski öeldud, peab looduse, inimese ja tema majandustegevuse vahel valitsema tasakaal. Seega, **ka inimest tuleb väärtustada kui ressursi**, mis võib tema halva kohtlemise korral hävida või oma väärtust kaotada.

Kuigi globaalses mastaabis toimub käesoleval ajal järsk rahvaarvu suurenemine, siis Eesti riigi puhul oleme sunnitud rääkima kiirest rahvaarvu vähenemisest. Seega on meie rahvuse püsijäämiseks vajalik olemasoleva vähese inimressursi hoidmine ja säilitamine, võimalikult õige rakendamine ning inimese väärtuse tõstmine.

Ideaalne sotsiaalne keskkond, mille poole Pärnu linn läbi Agenda 21 tegevuse soovib jõuda:

Pärnu linna elanikkond on vaimselt ja füüsiliselt terve ning oma elu-, töö- ja puhketingimustega rahul.

Tasakaalustatud ja jätkusuutliku arengu aluseks on inimkapital, looduskapital ning toodetud kapital. Inimkapital hõlmab indiviidi teadmiste, oskuste, kompetentsuse ja muude omaduste kogumit, mis on olulised majanduslikus tegevuses. Investeering inimkapitali on kulutused haridusele, õppevahenditele, infotehnoloogiale, teadus- ja arendustegevusele, tervise edendamisele ja haiguste ennetamisele eesmärgiga tõsta inimkapitali kvaliteeti ja suurendada tootlust pikema aja vältel. Mida arenenum riik, seda suurem osa rahvuslikust rikkusest põhineb just inimkapitalil. Jätkusuutlikkuse aspektist on oluline, et kulutused (investeeringud) suurendaksid inimkapitali väärtust ja tootlikkust.

Poliitikauringute keskus PRAXIS

Olukord

Viimase kümne aasta jooksul on Pärnu linna **rahvaarvu dünaamikat** iseloomustanud vähenemise trend. Kõige tõenäolisema tulevikuprognooosi stsenaariumi kohaselt (Pärnumaa rahvastikuprognooos 2000-2025) ootab Pärnut ees sündimuse vähene kasv (kuid mitte taastetasemini), eluea vähene kasv ning eeslinnastumise jätkumine ehk rahvastiku liikumine linna tagamaale. Kõik see tooks endaga kaasa aastaks 2025 **elanikkonna kahanemise 15 %** ehk umbes 7000 inimese võrra (so aastas keskmiselt 280 inimest).

Erinevates vanusgruppides on prognoositav rahvaarvu vähenemine erinev:

- **lapsi ja noori (0-14)** on 25 aasta pärast 25% vähem,
- **tööealisi (15-64)** on 15% vähem,
- **eakaid inimesi (+65)** 5% vähem.

Rahvaarvu vähenemise peatamiseks on vajalik süveneda selle põhjustesse. Nagu eelnevast selgus, siis peamiseks Pärnu linna rahvaarvu muutust mõjutavaks teguriks on **ränne Pärnu lähivaldadesse**, ent ka **liikumine Tallinnasse**. Põhjuseid selleks on mitmeid:

Pärnu lähivaldades on **soodsamad elamistingimused** – eelkõige madalamad kinnisvarahinnad, mis Pärnu linnas on välismaalaste poolt tavaelanikkonna jaoks liiga kõrgeks aetud. Lisaks hinnatakse ka suuremat privaatsust, mida maal elamine võib pakkuda. Samas, töö käiakse endiselt Pärnu linnas, mis näitab, et töökohtade arv ei ole Pärnus vähenenud.

Küsitluste kohaselt hinnatakse siinseid loodustingimusi kõrgelt (eriti rohelist, suhteliselt rahulikku linnakeskkonda, mere ja jõe lähedust), seega ei ole põhjust väita nagu lahkutaks Pärnu linnast saastatud ebameeldiva looduskeskkonna pärast.

2002.aastal sai Pärnu Maailma Tervishoiu Organisatsiooni (WHO) Euroopa tervislike linnade võrgustiku täieõiguslikuks liikmeks. WHO Tervislike Linnade projekt on pikaajaline rahvusvaheline arenguprojekt, mis taotleb kodanike üldise tervise küsimuse lülitamist otsustajate päevakorda ning struktuuride loomist, mis aitaksid parandada linna kodanike ning seeläbi ka linna tervist. Liitumisel Tervislike Linnade projektiga on peamiseks eesmärgiks, et tervisliku linna taotlused realiseeruksid tegelikkuses, seda läbi arengukavade ning arenguprioriteetide.

Pealinna suundumise valdavad põhjused on paremad **õppimis- ja töötamisvõimalused**, kuna Pärnu suurusega linnas on kitsalt spetsialiseerunud kõrgharidusega inimeste tegutsemisvõimalused piiratud. Valitseb **struktuurne tööpuudus**, kus tööandjatel ei ole võtta haritud spetsialiste. Tuntav on **kutsehariduse taseme ning tööturu vajaduste erinevus** ja kõrgkooli lõpetanud inimeste nõ vale erialavalik – valitseb **puudus tehnilise kõrgharidusega inimestest**.

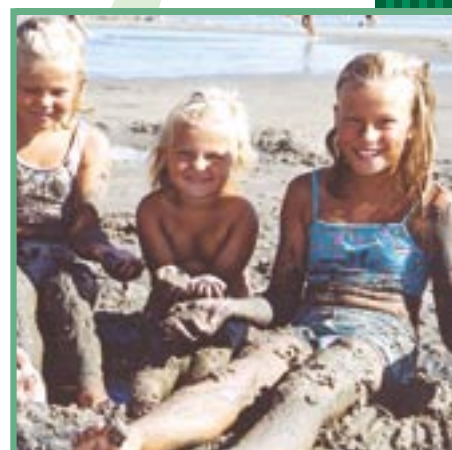
Võrreldes Pärnu linna elanike haridustaset kogu Eesti linnarahvastikuga, ilmneb esimese taseme hariduse suurem ja kolmanda taseme hariduse väiksem osakaal. **Põhiharidusega on 33%** Pärnu linna elanikkonnast, **keskharidusega 56%** ja **kõrgharidusega 11%** (*Rahvaloendus, 2000*).

01.01.2003. oli kõige enam hõivatuid **töötlevas tööstuses – 25%** elanikkonnast, **hariduse ja tervishoiu alal 15%**, hulgi- ja jaekaubanduses samuti 15%, energeetikas 9%, finants- ja äriteeninduses 8.5%, transpordis 6% ning ~ 6% ka muude teenuste osutajaid.

Töötuse näitajad on Pärnu linnas Eesti kontekstist vaadatuna üsna soodsad – 2000. a rahvaloenduse andmetel oli **töötuid 7.7%** tööealisest elanikkonnast. Sooliselt jaotub töötuse suurem koormus meestele – 11%, naiste hulgas on töötus vaid 4,8%. Vanuselisel on enam töötuid vanusrühmas 20-44 eluaastat.

Rände kõrval teine oluline rahvastiku vähenemist mõjutav faktor on **suremus**. Surmade arv küll tasapisi väheneb ning eluiga pikeneb, ent Lääne-Euroopaga võrreldes on **oodatav eluiga sünnihetkel – naistel 76.9 aastat ja meestel 65.1 aastat** (*Eesti statistikaamet, 2002*) – siiski Eestis (seega ka Pärnus) liiga madal. Suremuse näitajad ning eluea pikkus peegeldavad ühiskonna heaolu taset ning jätkusuutlikkust – sotsiaalkeskkonna tervist ja füüsilise keskkonna kvaliteeti. Olmemured, turvalisuse puudumine kodus ja tööl, vähene füüsiline aktiivsus, ebatervislikud eluviisid ning saastatud looduskeskkond tekitavad tervislikke kahjustusi ja lühendavad eluiga.

Suurenev lõhe vaese ning heal järjel oleva elanikkonna vahel tekitab omakorda sotsiaalseid pingeid. Vaesus toodab vaesust ning ilma kõrvalise abita on inimesel sellest raske välja pääseda. **Allpool vaesuspiiri elava rahvastiku osatähtsus Pärnus oli 2001. aastal 14%** (*Eesti statistikaamet*). Eesti kontekstis, kus sama näitaja on 17%, on see hea tulemus,

ent Skandinaaviamaade 9%-ga võrreldes tuleb välja meie **ühiskonna vähene sidusus**. Ootamatute sündmuste või mõningase saamatuse tõttu raskustesse sattunud inimene ei tohiks jääda abita. Talle peaksid olema tagatud võimalused soovi korral normaalsesse elukeskkonda tagasipöördumiseks. Halval elujärjel olevad inimesed on sageli haigemad, kuna nad ei toitu korralikult ning arstiabi kättesaadavus on neile piiratud. Lisaks on nad madala haridustasemega ning sageli seega tööturu jaoks kõlbmatud. Nii nagu sotsiaalne areng sõltub majanduslikust arengust, nii sõltub ka majanduslik areng sotsiaalsest arengust. Seega, sissetulekuta ning rakenduseta inimesed halvendavad üldist ühiskonna edukust, jätkusuutlikkust ning elukeskkonna turvalisust. Kui rahvaarv on väike, siis on iga üksiku inimese kaotamine eriti tuntuks ning **sotsiaalpoliitika peab olema seetõttu ülimalt mitmekesine – inimressurssi säästvalt suhtuv ja vaesuse leevendamisele suunatud, tööhõivet toetav ning majanduslikke võimalusi arvestav**.

Elanikkonna tervise hoidmise ning parandamise võimalustesse tuleb investeerida, kuna läbi ennetavate võimaluste saab ära hoida suuremaid kulutusi.

Kui elamis- ja töötamistingimused paranevad ning elanikele on tagatud turvatunne, siis tõenäoliselt paraneb ka kolmas rahva arvu mõjutav faktor – **sünnimus**.

Pärnus on kasvanud noorte poolt toimepandud kuritegude arv. Vabariigi linnade hulgas on Pärnu kurjategijate arvu poolest Tallinna järel teisel kohal. 2002.aastal Pärnus 1071 süüdimõistetust 305 olid alaealised. Õigusrikkumisi panevad toime järjest nooremad alaealised. Järsult on tõusnud narkootiliste ainete tarvitamise eest karistatud noorte hulk. 2001. aastal läbiviidud uurimuse põhjal oli uimasti esmatarbijate vanus 19, 2002. aastal tehtud uuringu põhjal oli esmatarbija keskmiselt 15-aastane. Samuti on oluliselt tõusnud regulaarselt uimasteid tarvitavate noorte hulk (8%-lt 15%-ni).

Eesmärgid ja tegevused

Elanike arvu kasv

- Suurendada elanike motivatsiooni enda rahvastikuregistrisse kandmiseks – võimalikult täpne rahvaarv annab planeerijatele ning arendajatele õigema pildi rahvastiku arengu kohta ning sellest tulenevalt osatakse teha paremaid otsuseid. See tagab ka linnale kindlama tulubaasi
- Eluasemeprobleemide lahendamine – esmalt koostada eluasemestrategia, kus muuhulgas kajastada munitsipaalkorterite saamise võimalust noortel ning veel kindlustamata inimesel, sotsiaalselt vähemkindlustatud gruppide eluasemega seonduvate probleemide lahendamist
- Maksusoodustused vastavalt kinnisvara paiknemisele ning omanikule – see tagaks Pärnu rahvastikuregistrisse kantud inimestele teatud eelised ning annaks parema võimaluse konkureerida kinnisvaraturul
- Sünnimuse toetamine
- Pärnu linna reklaamimine positiivse ja atraktiivse elukeskkonnana

- Töökohtade tagamine läbi soodsa ettevõtluskeskkonna loomise
- Transpordiühenduse parandamine teiste Eesti suuremate linnadega

Elanikkonna konkurentsivõimelisuse tagamine läbi heal tasemel hariduse ning töökohtade

- Tööjõustrateegia loomine
- Esimese haridustasemega inimeste osakaalu vähendamine – tõhustada koolikohustuse täitmise järelvalvet. Tagada kõigile lastele alg- ja põhiharidus arvestades nende erivajadusi
- Kohalike ettevõtete ning siinsete kooliõpilaste vahelise koostöö tihendamine võimaldamaks noortele praktikat valitud erialal ning pikemas perspektiivis ka töökohta
- Karjäärinõustamise integreerimine koolisüsteemi – koolidesse karjäärinõustaja ja/või psühholoog
- Kutseharidusreformi läbi viimine – püüelda selle poole, et Pärnus kutsehariduse saanud noorel oleks võimalus end siin hiljem ka rakendada
- Täiskasvanutele taseme- ja täiendkoolituse võimaldamine ning sellekohase info jagamine
- Ettevõtluse inkubaatori käivitamine

Elanike tervise säilitamine ja parandamine

- Regulaarsed elanike koolitused tervishoiu alal. Tervislike eluviiside harrastamise võimaluste laiem reklaamimine
- Tervisenurga avamine raamatukogu ruumides, linna koduleheküljel
- Rahvatervise ülelinnalised üritused (jooksud, matkad, tervisepäevad, piknikud jms)

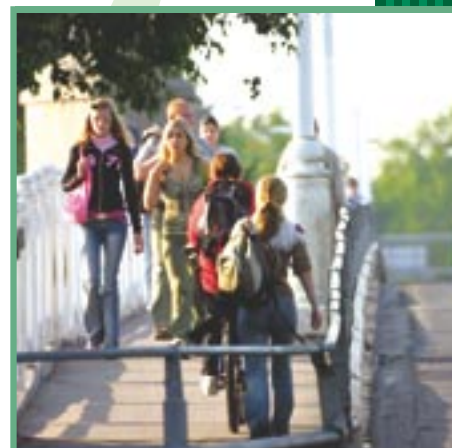
Sotsiaalsed ja psühholoogilised tingimused võivad põhjustada pikaajalist stressi. Pidev muretsemine, kindlusetus, madal enesehinnang, sotsiaalne isolatsioon ja kontrolli puudumine töö ja koduse elu üle avaldavad väga suurt mõju tervisele. Sellised psühholoogilised riskid kuhjuvad elu jooksul ja soodustavad vaimse tervise halvenemist ning enneaegset surma. Koolides, ettevõtetes ja muudes institutsioonides on sotsiaalse keskkonna kvaliteet ja materiaalne turvalisus tihti sama olulised tervisele kui füüsiline keskkond. Institutsioonid, mis suudavad tagada inimestele kuuluvuse ning väärtustatuse tunde, on tervislikumad võrreldes nendega, kus inimesed tunnevad end tõrjututena, ignoreerituna ning ärakasutatutena.

WHO Europe

- Elanikealgatuslike terviseedendusprojektide toetamine
- Tasuta tervisekontrolli päevad elanikele

Töötervishoiu probleemide teadvustamine

- Elanike koolitamine töötervishoiuküsimustes
- Koolitus tervistkahjustavate faktorite olemasolu ja mõju kohta erinevatel töökohtadel
- Tööandjate mõjutamine läbi meedia, läbi ühiskondliku suhtumise muutmise

Tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine

(eesmärgiga tagada esmatasandi ja eriarstiabi kättesaadavus ka vaesuspiiril ja allpool vaesuspiiri elavatele inimestele)

- Perearstide vastuvõtule registreerimise süsteemi paindlikumaks muutmine
- Vabanevate hoonete baasil hooldusravihaigla rajamine (koostöös SA Pärnu Haiglagaga). Pärnu linna elanike statsionaarse voodipäeva toetamine (muude tegevuskulude katmisel: toit, pesupesemine, pisiremont jne)

- Kindlustamata isikutele hooldusraviteenuste kompenseerimine

Avahoolduse arendamine ja arengu toetamine

- Eakatele õendusabi päevakeskuse loomine koostöös SA Pärnu Haiglagaga
- Koduõendushooldusteenuse toetamine – tõhusam ja ressursse säästvam, kui krooniliste haigustega inimesi saaks kodus ravida

Noorte vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamine ja kättesaadavaks tegemine

- Teostada laiapõhjaline uuring Pärnu huvialakoolide olukorra ning elanike soovide/vajaduste kohta. Tagada huvialakoolide mitmekesisus, mis võimaldaks kõigil erinevate vajaduste ning võimalustega lastel huviharidust saada

- Teavitada lapsi ja lapsevanemaid huvialahariduse võimalustest

- Samalaadsete huvialaringide omavaheline tihedam koostöö

- Noorsoo ja noorsootöö tähtsustamine

- Suviste hooajaliste töötamisvõimaluste pakkumine noortele

Uimastiennetuse ja kuriteo ennetustöö tõhustamine

- Õiguskasvatuse ja uimastiennetustöö järjepidev edendamine õpilaste, klassijuhatajate ja lapsevanemate koolituse kaudu

- Alaealiste vaba aja veetmise võimaluste avardamine, arvestades reformitavat huvialahariduse arengukava

Vaimse tervise probleemide olemasolu teadvustamine ja võimaluste loomine nõustamiseks

- Nõustamisteenuste võimaldamine noortekeskustes

- Uimastiennetustöö koordineerimine, uimastisõltlastele reabilitatsioonivõimaluste loomine – narkoloogi vastuvõttud, päevastatsiooniar

- Psühhiaatria päevakeskuse arendamine – psühholoogi, sotsiaaltöötaja olemasolu

Elukesekond

Veeressursi kasutamine ja kvaliteet. Pärnu jõgi ja laht.

Veemajanduse arendamine on olnud aastaid Pärnu linna keskkonnaprogrammi peamine prioriteet, kuna vee kvaliteet on elukeskkonna puhtuse otsene indikaator. Lisaks omavad Pärnu lahe ja jõe seisund tähtsat rolli Pärnu kui kuurortlinna maine kujundamisel.

Olukord

Pärnu veevarustuse allikaks on **Reiu ja Vaskrääma veehaaretest** väljapumbatud ning **Reiu veetöötusjaamas** puhastatud vesi. Lisaks kasutavad mõningad linnas asuvad ettevõtted oma puurkaevude vett ning jagavad seda ka lähipiirkonna elamute vajaduste rahuldamiseks.

Põhjavee varusid hinnatakse Pärnus piisavateks. Vee tarbimine ei ületa veeressursi taastumiskiirust.

Linna veehaarde kinnitatud põhjaveevaru on **700 m³/d**, millest 2002. aastal kasutati **520 m³/d** (linna veehaarde osatähtsus väheneb iga aastaga).

Reiu veehaarde lubatud veevõtt on **5000 m³/d** (2002. aastal kasutati **2659 m³/d**) ja **Vaskrääma** lubatud veevõtt on **20400 m³/d** (2002. aastal kasutati **3881 m³/d**)

Pärnu linna veevarustus baseerub **tsentraalsel ja lokaalsetel veevõrkudel, individuaalsetel puur- ja salvkaevudel.**

Joogivees leiduvate mikroorganismide tase on normidele vastav ning haigustesse nakatumise risk peaks olema välistatud. Reiu veetöötusjaama uued joogivee puhastusseadmed anti eksploatatsiooni 1998. aastal. Ent siiski on olemas mõningad põhjavett ohustavad reostusallikad: **tehniliselt mittekorras puur- ja salvkaevud ning kanaliseerimata alad** Vana-Pärnus, Raekülas, Ülejõel. 8% elanikkonnast ei ole haaratud tsentraalse veevarustusega ning ilma kanalisatsioonita on 11% (Pärnu Vesi AS, 2002). Linnasiseste ettevõtete puurkaevudes on vesi kohati liigse kloori, fluori, raua ja väävelvesiniku kontsentratsiooniga. Paljud **veetorustikud on vananenud** – esineb lekkeid ning sellest tulenevaid veekadusid, sademevete nõrgumist katkisesse reoveetorustikku.

Probleeme tekitab ka **ühisvoolne kanalisatsioon** (st sademe- ja reovesi ühes torustikus), millega on kaetud suur osa Pärnust. Peale torustiku üldise halva seisukorra tekitab ühisvoolne kanalisatsioon reovee puhastusseadmetes lisatööd, mis omakorda tingib liigse energiakulu. Lisaks esineb ühisvoolse kanalisatsiooni **eelvoolude juhtimist jõkke või mereäärsesse roostikku**, mis on HELCOMi (Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsiooni Helsingi komisjoni) nõuete rikkumine.

Samas, positiivse edasiminekuna võib välja tuua aastatel 1996-2001 teostatud linna reovee epuhastusseadmete bioloogilise ja mehhaanilise osa renoveerimise.

Pärnu jõe veekeskkond on lämmastiku ja fosfori kontsentratsiooni ning BHT poolest lähedane looduslikele tingimustele ning kuulub kvaliteediklassi „hea“.

Alates 2004.aasta juulist kuulub Pärnu jõgi Järvamaa Tarbja veehoidlast kuni jõe suudmeni Eesti lõhejõgedele nimekirja. Varasemast ajast kuulvad nimekirja Vasalemma, Kunda ja Keila jõed.

Mõningaseks probleemiks on siiski eutrofeerumine ning jõe kallaste lihkeotlikkus. Siiani puudub jõe arendamise tervikkontseptsioon.

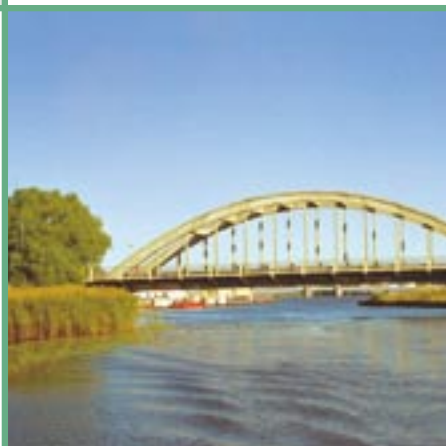
Merevee kvaliteet on sesoonselt erinev. Suveperioodil võib esineda kvaliteedi lubatud normi ületamist. Ent olukord on aastatega paranenud. Tõestuseks sellele on aastatel 1994 -2003 Pärnu Jahisadamale ning alates 2001. aastast ka Pärnu rannale antud **Euroopa Sinilipp**.

Sinivetikad on meres sama tavalised kui vesi ja kalad. Seoses mere, ka Pärnu lahe rikastumisega fosfori- ja lämmastikuühenditega on sinivetikate hulk suurenenud. Suvel põhjustavad sinivetikad vee "õitsemist" – vesi on rohekas-sogast värvi, kalda äärde võib koguneda ebamäära värvi sodi. See võib põhjustada nahalöövet, köha, palavikku. Siiski puuduvad Pärnu lahes väga mürgised sinivetikad. Pärnu rannas jälgitakse pidevalt sinivetikate levikut ja hulka. Vajadusel hoiatatakse inimesi.

Eesmärgid ja tegevused

Säästlik põhjavee kasutamine, tasakaalustatud veevõtt

- Minimeerida kaod vee tootmisel, tarbijani viimisel ja kasutamisel

- Paremaks veemajanduse korraldamiseks ja juhtimiseks võtta kõik linnas olevad torustikud arvele
- Vee säästliku kasutamise propageerimine elanikkonna seas

Nõuetele vastav joogivesi, mis ei ohustaks kuidagi inimese tervist

- Kindlaks teha kõik punktreostusallikad ning reostuse ohtlikkuse järjekorras hakata neid likvideerima
- Viia lõpule puurkaevude inventeerimine

- Teostada veetorustike renoveerimine ja läbipesu, et nõuetele vastav puhas vesi jõuaks tarbijani

Kanaliseerimisüsteemi korrastamine ja täielik väljaehitamine, et puuduks negatiivne mõju keskkonnale ning kogu elanikkonnale oleks tagatud vesi ja kanalisatsioon

- Luua kogu Pärnu linna kanalisatsiooni perspektiivne üldskeem, et välja ehitada vajalik optimaalne kanalisatsioon (sh ka neile aladele, kus kanalisatsioon veel täiesti puudub, ent nõudlus on olemas)
- Korrastada sadeveesüsteemid ning jätkata ühisvoolse kanalisatsiooni veekogudesse suubuvate väljaviikide sulgemist

Kvaliteetne jõe- ja merevesi

- Kasutada parimat looduslähedast heitvee järelpuhastusmeetodit
- Teostada ja arendada järjepidevalt Pärnu jõe ja lahe seiresüsteemi HELCOM'i nõuete täitmiseks ja teha veemajandust puudutav andmebaas kättesaadavaks kõigile ametnikele, kes seda vajavad

Pärnu Jahisadamas on alates aastast 1994 ning Pärnu rannas alates aastast 2001 lehvitud Euroopa Sinilipp.

Sinilipu ranna põhinõuded:

- kvaliteetne vesi
- puhas rand
- turvalisus ja teenindus
- keskkonnakaitsealane koolitus

- Tõhustada üksikettevõtete enesekontrolli (jõe)reostuse üle

Pärnu ja Sauga jõe eesmärgipärane arendamine

- Jätkata selgesihiliselt Pärnu jõe akvatooriumi ja kaldaalade planeeringut – keskkonnatundlike ja väärtuslike maa-alade planeeringute koostamine (sh veealade planeerimine) on riiklik prioriteet ning seetõttu tuleks ka Pärnu jõe arendamiseks luua tulevikkuvaatav tervikkontseptsioon – millist liiklust jõgedele soovitakse, millised sildumiskohad selleks vajalikud on, millised saavad olema üldised jõe ja jõekallaste kasutusvõimalused elanike ja puhkajate jaoks; viia läbi vajalikud mõõdistustööd, mille kohaselt alustada eutrofeerumise peatamiseks vajalikke kaevetöid, jõgede kallaste kindlustamist. Teostada regulaarselt veenäitajate kontrolli

- Kõrgendada järelevalvet jõekallaste äärsel ehitustegevuse osas

Rannajoone kujundamine koostöös naabervaldadega

- Uurida liivade liikumist ning rannajoone arengut ning vastavalt sellele hinnata puhkerandade laiendamise võimalust ja vajadust

Õhureostus, müra ja tolm – probleemide lahendamine transpordikorralduse muutmisega?

Õhukeskkonna kvaliteet on kõiki inimesi otseselt puudutav ning paljusid majandusharusid mõjutav keskkonnakvaliteedi näitaja. Valdonna olulisusele annab tõestust fakt, et õhukvaliteedi parandamine on seatud Eesti keskkonnanõuetega üheks prioriteediks.

Eesti "autostus" 90.aastatel kiiremini kui mis tahes Euroopa riik oma ajaloo jooksul. Tallinnas on viimase 10 aastaga sõiduautode arv kasvanud 2,5 korda. Samal ajal on ühistranspordi osakaal langenud 90%-lt 40%-le.

REC Estonia

Olukord

80% ehk peamine osa Pärnu linna õhusaastest on pärit **transpordist** (Pärnumaa Keskkonnateenistus, 2002). Seetõttu on õhureostuse poolest kõige probleemsemad paigad just peamagistraalide ja intensiivse liiklusega tänavad, kus võib esineda lubatust kõrgem lämmastikoksiidide ja CO kontsentratsioon.

Autosõitja hingab sisse 30% rohkem saasteaineid kui jalakäija. Jalakäijatest kannatavad liiklusest põhjustatud õhusaaste tõttu kõige enam lapsed.

Maailma autod tarbivad sama palju hapnikku kui miljard inimest.

REC Estonia

Ülejäänud saasteallikad on **katlamajad, bensiinijaamad ning tööstusettevõtted**. Viimased paiskavad õhku peamiselt **puidutolmu** ja emiteerivad **gaasilisi saasteaineid**. Uus-Sauga ning Jannseni tänava piirkondades, Pärnu jõe ja Sauga jõe kallastel paikneva tööstuse piirkondades esineb **kõrgendatud SO₂ taset**. Probleeme esineb üksikute tööstusettevõtete spetsiifiliste saastekomponentide osas: mitmesugune tolm, ammoniaak, fenoolid, mitmed orgaanilised ühendid, halvalõhnalised komponendid. Bensiinijaamadest pärinevad peamiselt **lenduva orgaanilised ühendid**.

Ent üldiselt võib viimaste aastate positiivse tendentsina täheldada tööstusettevõtete poolt strateegilise tähtsusega **õhupuhasustuseadmete paigaldamist**.

Ühest küljest tingib selle välisõhu kaitse seadus ja linna poolt kehtestatud määrused ning järelvalve, teisalt tihenev ettevõtetevaheline konkurents, kus võidab see, kel on peale hea toodangu tagatud ka keskkonnasõbralik tootmisprotsess.

Õhku paisatavate saasteainete koguseid on oluliselt vähendanud ka katlamajades **fossiilsete kütuste asendamine puidujäätmetega**. Soojusvõrkudesse tehtud investeeringud on seega avaldanud ainult positiivset mõju.

Müra taset Pärnu linnas on raske hinnata, kuna sellekohane seadusandlus on Eestis alles väljatöötamisel ning täpsed uuringud puuduvad. Sellest hoolimata võib aga elanikelt tulnud kaebuste põhjal öelda, et tiheda transpordiga piirkondades ületab müra tase periooditi normaalse elukeskkonna piirid. Müraga kaasnevaks negatiivseks nähtuseks on sageli ka **vibratsioon**.

Sadama turbaterminalist pärit liigse turbatolmu üle kurdavad Vana-Pärnu linnaosa elanikud. Samas, lähiaastatel (2002/2003) on olukord tunduvalt paranenud, kuna sadamasse on paigaldatud spetsiaalne turba ümberlaadimisseade, mis välistab kokkupute õhuga ning laadib toorme autost otse laeva. Probleem on endiselt aga sadama vahet sõitvate turbaautodega, millelt turvas lendu pääseb ning seeläbi inimestele (tervise) muresid tekitab.

Eesmärgid ja tegevused

Õhukvaliteedi parandamine

- Teostada regulaarseid tahkete osakeste ja kasvuhooonegaaside emissiooni mõõtmisi
- Teostada ultraviolettkiirguse intensiivsuse mõõtmisi
- Rajada õhusaaste levikut takistavaid haljasribasid suure intensiivsusega magistraalide, tööstuspiirkondade ja elamupiirkondade isoleerimiseks
- Kindlaks teha ja kõrvaldada lõhnareostus
- Asfalterida kruusakattega teed vähendamaks nendest lendlevat tolmu
- Tolmureostuse tõkestamiseks kehtestada tööstusettevõtetele nõue, et nende territooriumilt väljuvad masinad oleksid puhtad
- Kasutada keskkonnasõbralikke küttematerjale (s.h. maagaas)

- Tugevdada reostusohlike ettevõtete järelevalvet

Optimaalse säästliku liikluskorralduse kujundamine

- Koostada transpordi üldskeem – selleks teostada liiklusintensiivsuse uuringuid ja õhuseiret, et oleks võimalik märgata liiklusskeemi ülekoormatud punkte ning seega vastavalt vajadusele teostada liikluse ümberkorraldust või teede projekteerimist; optimeerida sõiduteede laiust (eriti uute teede rajamisel), parandada teekatteid ning liiklusemärgistust, et tagada sujuv liiklussüsteemi korraldus ning seeläbi sõidukite poolt õhkupaisatavate kahjulike ainete vähenemine; viia transiidiliiklus elamupiirkondadest välja (prioriteetsed sadama ümbersõidutee ning Via Baltica rajamine)
- Ühistranspordi arengukava koostamisel selgitada välja täpsed inimeste vajadused, et vastavalt nõudlusele oleks tagatud võimalikult parim ühistranspordiliinidega kaetus
- Parkimisprobleemide lahendamine (eelkõige südalinnas ning rannarajoonis) liikluse ajutise takistamise, parkimismajade, muruvõrkkattega parklate ning tasuliste parklate rajamise teel

Elanike liiklemisharjumuste muutmine

- Viia lõpule jalgrattateede planeering ning arendada välja turvaline jalgrattateede võrgustik, mis tagaks liiklejale võimaluse läbida jalgrattal kõik linna strateegiliselt olulised piirkonnad – teenindusasutused, tööstuspiirkonnad, puhkealad
- Erinevate transpordivahendite propageerimine – rõhuga jalgratta ning ühistranspordi kasutusel

Kui kõik maailma autod üksteise taha ritta seada, siis ulatuks rida kuuni. See rida pikeneb kogu aeg, sest igas sekundis valmib uus auto.

Ülemäärase autode hulga tõttu on paljudes Euroopa linnades liikluse keskmine kiirus madalam kui hobuveokitel möödunud sajandi alguses.

REC Estonia

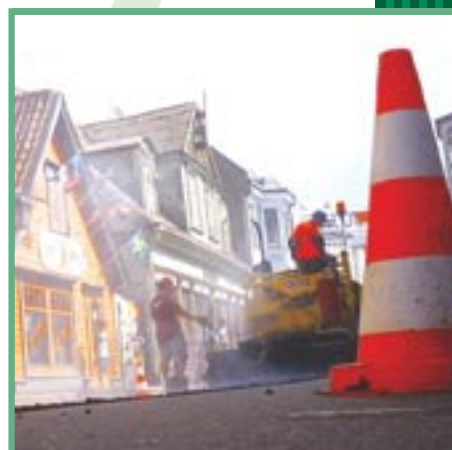
Rahuliku elu- ning puhkekeskkonna saavutamine

- Viia läbi täpsed müra uuringud, koostada linna mürakaart
- Soodustada tööstusettevõtete elamupiirkondadest väljaviimist

Jäätmemajandus – tarbimisühiskonna murelaps

Jäätmemajandus on teema, mille seosed säästva arenguga on vast kõige ilmsemad. Üha suurenev tarbimine tekitab järjest enam jäätmeid, seega on vaja otsustada, mida nendega teha, et säiliks puhas elukeskkond ning kuidas täpselt jäätmeid uuesti kasutada või ladestada, et see ka majanduslikult võimalikult kasulik oleks.

Jäätmete teke ja nende käitlemine avaldab keskkonnale survet mitmel moel. Peamiselt väljendub see ressursside ülemäärase raiskamise ja keskkonna saastumisenä – jäätmed on sageli vaid lühikest aega kasutuses väikese kasuteguriga toodang ning jäätmete looduslikku ringesse suunamisel tekitavad nad olulisi negatiivseid mõjusid.

Olukord

Pärnu linnas ei ole tekkivate olme- ning tööstusjäätmete hulk täpselt teada, vaid baseerub hinnangul. Eestis tekkis 2000. aastal elaniku kohta umbes 393 kg olmejäätmeid. Selle arvu võib umbkaudselt üle kanda ka Pärnu hetkeolukorrale.

Jäätmete sorteeritult kogumist hetkel veel laiaulatuslikult ei toimu, kuigi mõningad võimalused selleks on loodud – on avatud 21 taara vastuvõtu kohta (klaas- ning plastiktaara ja metallpurgid); vanapaberi kogumiseks tegutseb kogumiskeskus, suuremate kaubanduskeskuste juurde on paigaldatud vanapaberi ja papi kogumiskonteinerid; vanametalli kogumiseks on 3 vastuvõtupunkti.

Sellise jäätmete äraandmise võimaluse juures on nende sorteerimine siiski veel küllalt vähe levinud. Inimeste jaoks on antud süsteemis endiselt liiga palju aeganõudvaid tegevusi, mis sunnib neid kergema vastupanu teed minema ning kõik prügi ühtsesse konteinerisse panema. Küsitluste Pärnu elanike elukeskkond põhjal (Pärnu Linnavalitsus, 2000-2001) viib 62% vastanutest klaastaara vastuvõtupunkti või konteinerisse, mis on küllaltki hea tulemus. Ent plastiktaarat ja metallpurke sorteerib vaid 16% vastanutest ning vanapaberit kogub eraldi kõigest 6% vastanutest.

Ohtlike jäätmete käitlemise ja kogumisega Pärnu linnas tegeleb hetkel OÜ "OJ - Keskus", kelle hallata on kaks ohtlike jäätmete vastuvõtupunkti.

Perioodiliselt korraldatakse olme- ja ohtlike jäätmete elanikkonnalt tasuta kogumise ringe. Elanikkonna uuringu kohaselt selgus aga, et 65% elanikkonnast ei vii kunagi ohtlike jäätmeid kogumispunkti.

Erijäätmete (haiglajäätmed, suurjäätmed, olmeelektroonika, rehvid jms) hulk ei ole Pärnu linnas teada ning neid ka eraldi ei koguta.

Jäätmete ladestamisel teenindab Pärnu linna praegusel hetkel Raba tänavas asuv prügila, mille jäätmete all olev pind on 36 ha. Keskmine ladestuskihi paksus kasutuses oleval alal on ligikaudu 8 m ja vanal ladestusalal 3-4 m.

Prügila asukohavalikul ja rajamisel ei ole arvestatud keskkonnakaitselisi nõudeid, mistõttu toimub nõrgvetega põhjavee ja pinnavete reostamine. Vastavalt riiklikule ja regionaalsetele jäätmekavadele rajatakse aastaks 2006 Paikuse valda uus kontrollitud keskkonnariskidega regionaalne prügila ning Rääma prügila suletakse vastavalt nõuetele.

Ohtlikud jäätmed on inimtegevuses tekkinud jäägid, mis isegi väikestes kogustes on inimesele ja keskkonnale kahjulikud. Tavajäätmete sekka sattununa, jõuavad ohtlikud jäätmed põhjavette. Kanalisatsiooni sattununa raskendavad ohtlikud jäätmed heitvete puhastamist. Lahustid võivad tekitada kanalisatsioonitorustikes plahvatusi. Põletamisel võivad ohtlikud jäätmed muutuda veelgi mürgisemaks ja levida laiemale maa-alale ning tekitada atmosfääri kahjulikke ühendeid ja raskemetalle.

Ohtlike jäätmeid ei tohi lasta seguneda tavajäätmetega, need vajavad erikäitlust (kahjutukstegemist). Ohtlikud jäätmed on: akud ja patareid, õlid, kütusejäägid, elavhõbedat sisaldavad seadmed ja mõõteriistad, vananenud ravimid, värvid, lakid, liimid, taimekaitsevahendid ja nende pakendid, külmikud, telerid jm.

Linnakodanik saab majapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed tasuta ära anda Pärnu linnas

1. Ohtlike jäätmete kogumiskeskus Raba tn 39
2. Ohtlike jäätmete kogumispunkt Raja tn

Pärnumaa Keskkonnateenistus

Eesmärgid ja tegevused

Oleme suutlikud ümber töötlema ja/või ohutult ladestama kõik tekkivad jäätmed

- Vastavalt jäätmeliigile kasutatakse parimat teadaolevat (st kõige keskkonnasõbralikumat ning ressursse säästvat) jäätmete ümbertöötlemise ja taaskasutamise viisi
- Soojamajanduses kasutada teiste taastuvate küttematerjalide hulgas ka keskkonnasõbralikku energijäätmetega kütmist
- Jäätmetest energia saamisele eelistada nende taaskasutamist toormaterjalina

Kogu toote elutsükkel on kontrolli all ning jäätmemajandus terviksüsteemina paigas

- Selgitada välja täpsed jäätmete kogused jäätmetekitajate gruppide kaupa
- Luua tihe vastastikune koostöö jäätmetekitaja, koguja ning käitleja vahel
- Jäätmeid koguda liigiti ning selleks luua vastav kogumissüsteem – nii era- kui ka kortermajade juurde paigaldada optimaalne arv erinevaid konteinereid (nt klaas, paber, energijäätmed, orgaanilised jäätmed, segajäätmed). Diferentseerida jäätmehind – sorteerimata prügi äraandmine kallim
- Tuleb leida võimalus spetsiifiliste erijäätmete (nt reoveesetted, kalatööstuse ja tekstiilijäätmed jne) taaskasutamiseks või ladestamiseks, kuna seda ei tehta ka 2006. aastal avatavas kohalikus Paikuse jäätmekäitluskompleksis

Eestis koguti 2002.aastal üle 524 000 tonni olmejäätmeid, millest vaid 7% moodustasid liigiti kogutud jäätmed. Jäätmete koguhulgast hinnanguliselt 18 % on taaskasutatud materjalidest toodetud.

Iga eestimaalane tekitab aastas keskmiselt 380 kilogrammi prügi, mis on suhteliselt kõrge näitaja. Jäätmekäitlusele kulutame keskmiselt 200 krooni inimese kohta aastas. Aastaks 2010 näeb riiklik keskkonnategevuskava ette vähendada olmejäätmeid 250-300 kg-ni.

REC Estonia

Elanikud ja ettevõtjad püüavad oma jäätmete hulka vähendada ning on teadlikud jäätmete kogumise võimalustest ja kohustustest

- Viia läbi põhjalik teavitustöö jäätmekäitlustersüklist, prügi sorteerimise vajalikkusest – korraldada näitlikke õppepäevi, ekskursioone; anda välja trükiseid; teha teavitustööd kohalikus ajalehes
- Ettevõtted koostavad oma jäätmekava

Soojamajandus ja energiakasutus. Elamuehitus teel energia kokkuhoiu poole

Olukord

Pärnu linna üldplaneeringu kohaselt on soojamajanduse ümberkorraldamiseks kavandatud rida keskkonda säästvaid tegevusi. Peamine suund on võetud **reostavate väikeste grupikatlamajade likvideerimisele ning soojatarbijate kaugküttesüsteemidega ühendamisele**. Kaugküttele jaotusvõrgu torustike seisukord on väga erinev, paljudel trassidel tuleb soojuskadude vähendamiseks ning avariiolekordade vältimiseks amortiseerunud torustikud välja vahetada. Siiani on soojusvõrkudesse tehtud investeeringud avaldanud linna keskkonnaseisundile vaid positiivset mõju, **õhku paisatavate saasteainete kogused on vähenenud**.

Soojussõlmede rekonstrueerimine on vähendanud ka elanikkonna soojustarbimist, kuna ümberehitustööde käigus on soojussõlmed muudetud lokaalselt automaatselt reguleeritavateks. Peale selle on paljud majapidamised paigaldanud soojusmõõtjaid, mis on tõstnud motivatsiooni energia säästmiseks, kuna soojuse tarbimine on realselt paremini jälgitav.

Hetkel on Pärnu linna soojuse tootmise peamiseks kütusteks **turbabrikett ja tükkturvas, süsi, põlevkivi õli, puit ning**

puiduhake. Positiivseks tendentsiks on lähiaastatel olnud just puitkütte osakaalu suurenemine.

Olemasolevate kaugküttesüsteemide torustike rekonstrueerimisele oleks keskkonnasõbralikuks alternatiiviks väikeste kohalikul biokütusel töötavate soojuselektrijaamade rajamine. See mõte kajastub ka Pärnu üldplaneeringus.

Pärnu elanikkonna seas levib soov üle minna **maasoojuse soojuspumbasüsteemidele**, mis oleks samuti keskkonnasõbralik tehnoloogiline lahendus, tagades 75% energiasäästu. Tegevuse arendamisel osutub probleemiks aga soojuspumpade projekteerimiseks vajalike Eesti normide puudumine.

Soov rajada maaküttele põhinevat elamut on märk sellest, et tänaseks päevaks on oluline osa Pärnu elanikkonnast juba teadlik maailmas üha enam levivatest **säästva ehituse viisidest**, mis aitavad elamut ökonoomsemaks muuta. Loomulikult esineb endiselt ka palju odavatest vähe vastupidavatest masstoodetest ehitamist, mille on tinginud meie suhteliselt piiratud turg ning varakapitalistlik ärikultuur, madal ostujõud ja lühiajalised kogemused ökoloogilise elamuehituse alal. Ent kuna praeguseks on juba tekkinud teatud hulk **ökoloogilisest linnaehitusest** huvitatud inimesi, siis oleks vajalik läbi seminaride, koolituste, ajakirjanduse tutvustada ökoloogilisi ehitusmaterjale ning säästlikke kütte- ja veekasutusüsteeme. Kuid nagu ka eelnevalt märgitud, on sellise ehitustegevuse rakendamiseks vajalik uute normide ja seaduste kehtestamine.

Eesti toodab energiat peamiselt põlevkivist, mis on üks saastavamaid energiaallikaid üldse.

Eelkõige ebaefektiivse majandamise tõttu tarbitakse Eestis ühe elaniku kohta üle veerandi võrra rohkem energiat kui Euroopas keskmiselt.

REC Estonia

Eesmärgid ja tegevused

Soojamajanduse ümberkorraldamine vähendamaks energiakadusid ning vältimaks keskkonnaohtlikke avariisid

- Jätkata reostavate väikekatlamajade sulgemist ning kaugküttevõrgu amortiseerunud torustike väljavahetamist
- Keskkonnasõbraliku alternatiivina kauda võimalust biokütusel põhineva(te) soojuselektrijaama(de) rajamiseks

Taastuvate keskkonnasõbralike kütuste kasutamise suurendamine soojamajanduses

- Energia saamiseks kasutada enam turba- ja puidukütet; energijäätmeid
- Kehtestada soojuspumpade projekteerimiseks ning rajamiseks vajalikud normid

Ökoloogiliste meetmete kasutuselevõtt elamuehituses

- Elanike teavitamine säästvat tarbimist võimaldavatest abinõudest, energiat kokkuhoidvatest tehnilistest lahendustest
- Ehituskonstruksioonide, -materjalide ja -toodete taaskasutuse propageerimine; säästva renoveerimise alase teabe jagamine
- Taaskasutada mahajäetud ehitisi
- Rajada ökoloogilist elamuehitust kasutades nõ näitlik ökoloogiline linnaosa, Pärnu Noorte Loodusmajale ökomaja

Rohestruktuuride olulisus

Olukord

Kuurortlinn Pärnu üheks kauniks ajalooliseks omapäraks on tema rohelus. Linna **parkide ja haljasalade pindala kokku on 6.5 km²** (Pärnu linna üldplaneering, 1999). Lisaks ümbritsevad linna Niidu, Raeküla ja Reiu metsad ning Rääma raba. Avatud maastikuruumi moodustavad **rannaniidud**, mis praeguseks on küll enamjaolt roostikuks kujunenud, ent kus leidub mitmeid liike kápalisi ning teisi kaitsealuseid taimeliike.

See kõik loob hea eelduse linna ökoloogilise tasakaalu ja bioloogilise mitmekesisuse säilimiseks. Haljasaladega saab leevendada elamupiirkondade ning tööstuse vahel tekkida võivat konflikti, kuna haljastus kaitseb tolmu, kahjulike ainete ja müra levimise eest ning loob elamute ning tööstuse vahele õdusama esteetiliselt kauni miljöö. Rohealad on linna oluline kujunduselement ning tähtsad vaba aja veetmise ja puhkuse paigad.

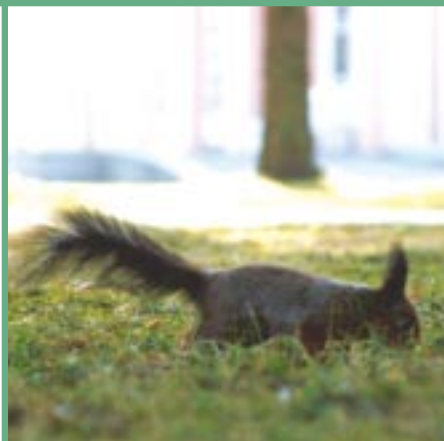

Metsad toodavad hapnikku, mõjutavad kliimatingimusi ja reguleerivad niiskustingimusi maapinnal. Nad hoiavad ära mullaerosiooni ja kõrbete laienemist. Pärast Teist maailmasõda oli 30% maakera pinnast kaetud metsadega, millest poole moodustasid troopilised vihmametsad. Tänapäevaks on troopiliste vihmametsade osakaal vähenenud 7%-ni. Igal aastal raiutakse 2700 korda Pärnu pindalast suurema ala jagu metsa.

Ökoloogilise tasakaalu püsimiseks on vajalik teatud erilise väärtusega alade piiritlemine ehk looduskaitsealade kehtestamine ning oluliste hävimisohus liikide kaitse alla võtmine. Pärnus on looduskaitse alla võetud 8 parki – Ranna, Vana, Koidula, Munamäe, Võidu, Annemõisa ja Valli park ning Ammende aed. Peale selle on 196 ha looduskaitsealust metsa – Niidu mets ja Raeküla männik; 4 puiesteed – Kuninga, Vana-Pargi, Pühavaimu ja Ringi tänavatel ning Pärnu jõest kuni Kanali tänava pikenduseni jääv Pärnu rannarootsik. Määratud on mitmeid üksikuid looduskaitseobjekte.

Linna parkide koosseis on liigirikas. Valdavaks on kodumaised liigid – tammed ja pärnad, esineb silmapaistvaid põispuid. Probleemaatiline on puude säilitamise ning uude istutamise küsimus. Ühest küljest on vana puu väga suur väärtus, ent kui tema tervislik seisund on halb ning inimestele eluohtlik, siis tuleb ta maha võtta. Sellekohase otsuse langetamine on raske ning peab seetõttu tuginema kindlal argumentatsioonil. Viimaste aastate jooksul on teostatud Pärnu parkide puude uuringuid, koostatud puude olukorra kohta puuankeete. Lisaks on algatatud linna rohestruktuuride kohta käiva andmestiku üleviimist geoinfosüsteemi. See peaks hõlbustama edasist rohestruktuuride planeerimis- ja arendustegevust.

Linna haljastust puudutavad viimase kümne aasta suuremad projektid on olnud Aia ja Lõuna tänava alleede uuendamine, Ülejõe Gümnaasiumi ümbruse alleede uuendamine, Koidula pargi uuendamine ning Rütli platsi rekonstrueerimise projekt. Uuendatud on pargiteid. Koostöös Helsingbori linnaga on ehitatud 6 uut mänguväljakut. Vana-Pärnu linnaosa Agenda 21 tegevuste raames sai korda Vana-Pärnu parkmets ning niidetud rannaniit.

Kindlasti ei saa märkimata jätta, et rohealade piisavus ja heakord on linnaosade poolest suhteliselt erinev. Kõikjal ei ole küllaldaselt haljasalaid ning puhke- või mänguväljakuid – Kesklinnas ja Rannarajoonis on rekreatsioonialasid meeldivalt palju, ent Ülejõel, Räämal ja ka Vana-Pärnus ei ole elanikel piisavalt võimalusi roheluses puhata.

Terviklikuks rohestruktuuride arendamiseks on Pärnu Linnavalitsus algatanud rohestruktuuride teemaplaneeringu koostamise. Teemaplaneering peaks andma detailse ülevaate hetkeolukorrast ning uuringutel põhineva aluse edasiseks rohestruktuuride arendamiseks – selgitama välja erineva taluvusega alad, väärtuslikud kultuurmaastikud, andma suunised haljasalade tervendamiseks, rekonstrueerimiseks, piiride muutmiseks, hoolduskavade väljatöötamiseks.

Eesmärgid ja tegevused

Rohestruktuuride terviklik aren-damine

- Leida vahendid rohestruktuuride pikaajalise perspektiiviga teemaplaneeringu teostamiseks
- Rohealade piiride täpne mõõdistamine
- Väärtuslike maastike määratlemine
- Haljasalade tervendamine. Korraldada linnaelanikele teabepäevi, kus neil oleks võimalik saada infot aedades kasvavate puude õige hooldamise kohta
- Haljasalade GISi väljaarendamine ning kõigile huvitatutele kättesaadavaks tegemine

Rohealade korrashoiu ja turvalisuse tagamine

- Koostada rohestruktuuride hoolduskava
- Uuendada pargiteid; mitte kasutada äärekivisid, mis takistavad sademevete imendumist pinnasesse; eelistada teekive asfaldile
- Parkide valgustatus (turvalisuse tagamiseks)

Jökallaste ning mereranna läbitavuse ning korrashoiu tagamine

- Jökallaste korrastus kõikide jõe kallastel krunte omavate inimeste poolt; kõigile jõekaldale läbipääsu tagamine
- Teostada rannaalade planeering tingimusega, et seal oleks muuhulgas arvestatud rannaala läbitavuse ning kõikide inimeste puhkevõimalustega
- Teostada rannaniitude perioodilisi niitmisi

Kõikidel avalikel või avalikuks kasutamiseks määratud veekogudel on igaühele avatud kallasrajad. Kallasraja laius laevatatavatel veekogudel on 10m, teistel veekogudel 4m veepiirist. Omanik ei tohi seda sulgeda isegi siis kui eramaa on tarastatud või liikumiskeeluga tähistatud. Kallasradadel paiknevatel aedadel peavad olema väravad.

Keskkonnaministeerium

Elanikele looduses puhkamiseks täiendavate võimaluste loomine

- Laste mänguväljakute rajamine (sh majadevaheliste mänguväljakute korrastamine), virgestusalade loomine linnaäärsetesse metsadesse
- Niidu parkmetsa korrastus – jõuda kokkuleppele omanikusuhete, sealse tegevuse võimaldamise ja kogu ala hooldamise osas

Majanduskeskkond

Konkurentsivõimeline majandus läbi säästva arengu põhimõtete rakendamise

Pärnu linna mitmekesise majanduskeskkonna loovad pikkadel tootmistraditsioonidel põhinevad majandusharud: **puidutööstus, toiduainetetööstus (sh kalatööstus), turism ja puhkemajandus, tekstiili- ja metallitööstus**. Kõigi nende harude kujunemise eelduseks on olnud head kohalikud loodusressursid. Samuti soodne elukeskkond ning linna hea maine, mis on Pärnusse meelitanud üha uusi ettevõtteid, üha uusi ideid.

Majanduskeskkonna konkurentsivõime ja atraktiivsuse tagamiseks tuleb teha jätkuvalt jõupingutusi, sh oskuslikku tulevikku vaatavat planeerimistööd. Üheks oluliseks momendiks majandustegevuse kavandamisel on säästva arengu põhimõtetega arvestamine. **Keskonnasõbralike tehnoloogiate rakendamine, vajaduste piires tarbimine, tulevikku vaatav tegutsemine** – kõik see loob võimaluse olla konkurentsivõimeline.

Säästliku majandamise tekke aluseks saab olla eelkõige **erinevate osapooltega arvestamine**, st peab olema tagatud tihe suhtlus ettevõtjate, kohaliku omavalitsuse, tavaelanike ning kolmanda sektori organisatsioonide vahel. Vaid nii ollakse teadlikud tõelistest vajadustest ning suudetakse täiendada üksteist, luua sünergia, mis on vajalik uuenduslike ideede tekkeks.

Säästva arengu põhimõtete rakendamine ei tohiks ettevõtete jaoks olla midagi sellist, mis takistaks nende edukat tegutsemist ning seaks piiranguid, vaid pigem soodustav tegevus, mis **annab konkurentsieelised ning parandab avalikkuse suhtumist neisse**. Ettevõtte või organisatsiooni **keskkonnajuhtimissüsteem** ei ole midagi muud, kui **ettevõttejuhtimise struktureeritud protsess oma keskkonnalase tegevuse parandamiseks**.

Tööstusettevõtete puhul annab säästva arengu põhimõtete rakendamine **keskkonnakaitseliselt kasulikku tulu** – väheneb saasteainete hulk ning seega ka maksud keskkonnasaaste eest ning vastuolu keskkonnakaitselise seadusandlusega. Lisaks **hoitakse kokku tootmiskulusid ning paraneb töötajate tervishoid**.

Teine oluline aspekt säästva arengu põhimõtete rakendamisel ongi just **inimressursi säästmine** – meeldiva töökeskkonna loomine, tasakaalustatud töö- ja puhkeaja võimaldamine ning kindlustunne, mille tagab töötajate hea palga- ning õigussüsteem.

Keskonnajuhtimissüsteem on firma juhtimissüsteemi see osa, mille eesmärk on tagada keskkonnakaitselise arvestamine firma tegevusprotsessides. Ükskõik millise firma või organisatsiooni toimimiseks peab seda juhtima ning on vaja kindlaid reeglid, kuidas firmas tegutsetakse, et toodang oleks kvaliteetne, kulud kontrolli all, keskkond korras jne. Need reeglid ja korrad ongi juhtimissüsteem ning keskkonnajuhtimise süsteem on vajalik just selleks, et organisatsioon tegutseks keskkonnasõbralikult.

Kuna keskkonnajuhtimissüsteemi loomine on tänapäeval väga levinud, on firmade jaoks, kes sellest huvitatud, koostatud abivahendina spetsiaalne rahvusvaheline standard (ISO 14001), mis näitab ära, mida oleks vaja teha, et firma juhtimissüsteem tagaks keskkonna kaitsetuse ehk teisisõnu firma keskkonnajuhtimissüsteem toimiks.

RMK

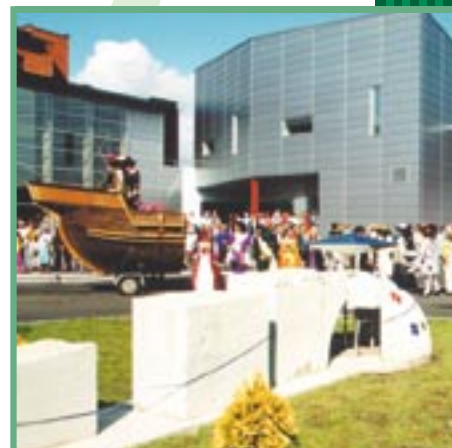
Eesmärgid ja tegevused

Keskkonnasõbralike ettevõtete kujunemine

- Juurutada keskkonda minimaalselt koormavaid tehnoloogiaid; selleks teha koostööd ettevõtja, avaliku sektori ning tehnoloogiliste lahenduste pakkujate vahel (nt energiatarnija, tugiteenuseid pakkuvad ettevõtted, teadusasutused)
- Tööstuslikus tootmises arvestada toote keskkonnamõju kogu elutsükli jooksul
- Keskkonnasõbralikke tehnoloogiaid kasutatavate ettevõtete tunnustamine, neile maksu- ja investeerimissoodustuste tegemise pooldamine; Keskkonnasõbralike ettevõtete kandideerimine ökomärkidele
- Keskkonnajuhtimissüsteemide alaste koolituste korraldamine ettevõtetele; Puhtama Tootmise Keskuse tegevuse tutvustamine ettevõtetes
- Ettevõtte jäätmekava koostamine – iga ettevõtte ülesanne (kehtestatud Pärnu linna jäätmeeskirjaga)
- Linnavalitsuse kehtestatud regulatsioonide järgimine ettevõtete poolt

Ettevõtetele soodsa tegutsemiskeskonna tagamine

- Viia läbi regulaarsed kohtumised Pärnu Linnavalitsuse ja linna ettevõtete vahel, et tõhustada koostööd; tagada kohalikku arengut puudutava informatsiooni vahetamine (nt keskkonnaaruanded, kohalikku majandust puudutav informatsioon, haridusasutuste info)
- Tutvustada ettevõtjatele (sh potent-siaalsetele investoritele) üldplaneeringu järgi kehtestatud Pärnu linna maakasutuse sihtotstarvet ning planeeringu põhimõtteid, et ettevõtjad saaksid ülevaate linnaruumi kasutamise võimalustest. See vähendaks hilisemaid ekslikke samme ehitustegevuses ning probleeme naabruskonnaga (a'la töös-tusettevõtte ja elamupiirkonna vahelised konfliktid)
- Viia läbi kutseharidusreform, mis looks tingimused kohalike ettevõtete vajadustele vastava tööjõu koolitamiseks Pärnu linnas
- Transpordisüsteemi planeerimisel arvestada enam ettevõtete tegevusest tingitud suure transpordikoormuse, tööliste liikumisvajadusega
- Selgitada välja ettevõtete tugiteenuste vajadus

Keskkonnahariduse edendamine ja avalikkuse kaasamine

Keskkonnateadlikkus on kombinatsioon motivatsioonist, teadmistest ja oskustest keskkonda hoida ja kasutada

Keskkonnaharidus on teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtushinnangute süsteem, mis võimaldab teadvustada looduse, majandus- ja sotsiaalkultuurilise keskkonna seoseid, rõhutades säästva arengu ideed.

Loodusharidus on looduse tundmine ja arusaamine, et inimene on osa suurest tervikust ning loodus on kultuuri ja majanduse alus.

*Säästva arengu sõnaseletusi
(SEI Tallinn, 2000)*

Eesti loodus on meie kõigi rahvuslik ühisvara, millest on õigus osa saada igapähele. Samas asetab see nii matkajale, puhkajale kui ka maaomanikule ja maavaldajale kohustuse hoida loodust inimväärse, puhta ja kaunina.

Kõiki õigusi ja kohustusi, mis inimest seob loodusega, nimetatakse kokkuvõtvalt igapäheõiguseks. Tegu on eetiliste tõekspidamistega, mis tuginevad nii seadustele kui tavadele ja mida on austanud juba meie esiisad.

Keskkonnaministeerium

Hariduse võtmeroll säästva ühiskonna saavutamisel

Lootus, et säästva arengu ideid arvestataks, võibki jääda lootuseks, kui puuduvad inimesed, kes neid tõepoolest soovivad rakendada. Soov saab aga tekkida eelkõige teadmisest **MIKS** üks käitumisviis on kasulikum kui teine. See teadmine tekib läbi hariduse omandamise ning väärtushinnangute muutumise.

Seetõttu on ka Pärnu Agenda 21 ideede rakendamiseks vajalik eelkõige inimeste mõtlemapanemine, oma elustiili, hoiakute ning tarbimisharjumuste jälgimine.

Elanike esmaseks mõistmist ning suhtumist muutvaks teguriks on **keskkonnaalase**

informatsiooni kättesaadavuse tagamine. Seetõttu on kohalikul omavalitsusel oluline roll jagada ülevaatlilku infot linna olukorra kohta. Planeeringute avalikustamised, uuringute tutvustused ning otsuste põhjendused on vajalikud inimeste teadlikkuse tõstmisel. Peale selle soodustab see avatud diskussiooni tekkimist erinevate huvigruppide vahel.

Keskkonna- ja loodushariduslikku tööd tehakse Pärnu linnas väga elujõulisel ning heal tasemel. Seda nii **üldhariduskoolides** kui ka näiteks **Pärnu Noorte Loodusmajas**. Teostatud projektidest vääriks märkimist nt Reis oma õuele (linnaökoloogia ekskursioon Loodusmaja poolt), koolides korraldatud keskkonnateemalised konverentsid, Rohelise kooliõue projektid, kodu uurimise alasete uurimustööde konkursid, väga erinevad ning kaasakiskuvad säästvate tarbimisele suunatud projektid jpm.

Normaalselt toimiv demokraatlik ühiskond ei piirdu ainult võimalusega osaleda valimistel. Ametiasutuste kohustus on kaasata üldsus laiemasse otsustamisprotsessi.

Oluline on, et Sa oleks kaasatud otsustamisprotsessi varases etapis, kui kõik variandid on lahtised ning Sul on võimalik otsust mõjutada. Samuti tuleb Sulle otsustusprotsessis osalemiseks ja seisukohtade ettevalmistamiseks anda piisavalt aega.

Mitte alati ei saa ametivõimud kõikide üldsuse soovidega arvestada, küll peavad nad sel juhul seda põhjendama. Mõlema osapoole hea tahte korral on aga võimalus jõuda kompromissini.

*Arhusi konventsioon
Keskkonnaministeerium*

Eesmärgid ja tegevused

Pärnu Linnavalitsuse töös arvestada säästva arengu põhimõtteid ning tagada avatud planeerimis- ja otsustamisprotsess

- Koostada regulaarselt (3-aastase tsükliga) keskkonnaauditit
- Tagada erinevate osakondade parem infovahetus ning andmete kättesaadavus
- Positiivse eeskju näitena alustada Pärnu Linnavalitsuse keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamist

Keskkonnateadlikkuse tõstmiseks tagada avalikkuse kaasamine ja teavitamine

- Kasutada Pärnu Noorte Loodusmaja vedavat ning vahendavat rolli keskkonnahariduslike projektide ellurakendamisel, kuna nende traditsioone teatakse ning hinnatakse
- Pärnu Linnavalitsuse haridusosakonna poolt koguda infot Pärnu linna erinevates koolides läbi viidud säästva arengu projektide/ettevõtmiste kohta ning tutvustada neid positiivseid näiteid ka laiemalt
- Tunnustada keskkonnasõbralikke koole ja lasteaedasi Rohelise Lipuga
- Muuta elanike tarbimisharjumusi ning elustiili läbi erineva teavitustöö säästva tarbimise ja ökoloogilise majapidamise vallast, ökomärgitusest ning keskkonnasõbralikest toodetest
- Elanikkonna kaasamine heakorratöodesse, talgutesse
- Teavitada inimesi kaitsealuste alade ning liikide olemasolust; selgitada kaitsmise vajalikkust

